

Kje je Republika Slovenija, ko govorimo o izvajanju finančnih preiskav v predkazenskem postopku in upoštevanju priporočila št. 30 projektne skupine za finančno ukrepanje?

Bojan Geršak¹

Prispevek zajema tri vsebinske sklope. V prvem vsebinskem sklopu predstavimo projektno skupino za finančno ukrepanje (*Financial Action Task Force* [FATF]) kot najpomembnejše mednarodno telo, specializirano za boj proti pranju denarja in financiranju terorizma, ter njenih 40 priporočil. Poudarek je na priporočilu št. 30, ki govori o izvajanju finančnih preiskav pri preiskovanju kaznivih dejanj pranja denarja ali finančnega terorizma. Drugi vsebinski sklop zajema izvajanje ukrepov policije pri zbiranju dokazov in raziskovanju okoliščin, ki so pomembne za ugotovitev premoženjske koristi in posledično uvedbo oziroma izvedbo finančne preiskave pri kaznivih dejanjih, ki ustvarjajo premoženjsko korist, s poudarkom na pranju denarja in finančnem terorizmu v povezavi z organi pregona in zakonodajo pri usmerjanju policije ob izvajanju finančne preiskave. V zadnjem vsebinskem sklopu sledi izvajanje finančne preiskave po določilih Zakona o kazenskem postopku (2012) v povezavi s Kazenskim zakonikom (2008), kjer z namenom učinkovitejšega odvzema premoženjske koristi predstavimo uvedbo, potek in zaključek finančne preiskave v predkazenskem postopku zoper prejemnika premoženjske koristi, vključno z načinom začasnega zavarovanja premoženjske koristi. Vodilo celotnega procesa izvajanja finančne preiskave po Zakonu o kazenskem postopku v povezavi s Kazenskim zakonikom je priporočilo št. 30. Republika Slovenija nima posebnega organa/agencije, ki bi bili pristojni nad zasedom, hrambo in prodajo premoženja, ki je predmet zasega v sklopu izvajanja finančnih preiskav, in čeprav ima to področje urejeno decentralizirano, ji je Svet Evrope oziroma njegov odbor Moneyval za FATF podal za priporočilo št. 30 najvišjo oceno, to je »C« oziroma »skladno«, saj je prepoznal, da ima zgledno urejeno področje izvajanja finančnih preiskav.

Ključne besede: finančna preiskava, kaznivo dejanje, pranje denarja, Zakon o kazenskem postopku, policija, tožilstvo

UDK: 343.13:343.37

1 Uvod

Odbor strokovnjakov Sveta Evrope za ocenjevanje učinkovitosti ukrepov preprečevanja pranja denarja in finančnega terorizma (v nadaljevanju: odbor Moneyval) ocenjuje uspešnost države članice odbora Moneyval na področju preprečevanja pranja denarja (v nadaljevanju: PD) in finančnega terorizma (v nadaljevanju: FT) v skladu s tako imenovanimi 40 priporočili FATF (*Financial Action Task Force Recommendations* [FATF Recommendations], 2012),² katerih

podlaga so Konvencija ZN zoper nezakonit promet z mamili in psihoaktivnimi snovmi (1988) in Baselska načela za usmerjanje bančnih nadzornikov (2014), ki jih je izdal Baselski odbor za bančni nadzor.

Priporočila FATF iz leta 2012 urejajo tri osnovna področja: 1) izboljšanje nacionalnih pravnih ureditev; 2) povečanje vloge in pomena finančnega sistema ter 3) okrepitev mednarodnega sodelovanja. Je prvo in hkrati tudi najpomembnejše mednarodno telo, specializirano izključno za boj proti PD in FT, za oblikovanje in razvoj politike boja proti PD in FT, ocenjevanje sprejetih ukrepov za preprečevanje in odkrivanje PD in FT v državah članicah³ ter raziskovanje najnovej-

¹ Dr. Bojan Geršak, Sektor za gospodarsko kriminaliteto, Uprava kriminalistične policije, Policija, Slovenija.
E-pošta: bojangersak@gmail.com

² 40 priporočil FATF (FATF Recommendations, 2012): zajemajo več vsebinskih področij, in sicer: ocene tveganja za PD in FT; ustrezna inkriminacija PD/FT in ustreznost zavarovanja protipravne premoženjske koristi; področje preprečevanja širjenja orožja za množično uničevanje; področje preventivnih ukrepov proti PD in FT, ki jih izvajajo finančne in določene nefinančne

ustanove; poznavanje dejanskih lastnikov pravnih oseb; primerna uporaba informacij, ki jih pošljejo finančnoobveščevalne enote, s strani organov odkrivanja in preiskovanja področja PD in FT; mednarodno sodelovanje.

³ FATF sestavlja 36 držav članic, med katerimi ni Slovenije.

ših gibanj in tipologij PD in FT (FATF Recommendations, 2012). Osnovni opis nalog te posebne skupine, kot navaja Svet Evrope (Council of Europe, 2017), je oceniti rezultate doseganega sodelovanja, namen katerega je preprečiti uporabo bančnega sistema in finančnih ustanov za namen PD in FT ter raziskati dodatne preprečevalne ukrepe na tem področju, med drugim, kot navaja Dahan (2000), zakonske in druge predpise, za pospešitev mednarodne pravne pomoči na tem področju.

Zaradi obsežnosti tematike smo se osredotočili zgolj na priporočilo FATF št. 30 (FATF Recommendations, 2012), ki zajema področje izvajanja finančnih preiskav (v nadaljevanju: FP) pri preiskovanju kaznivih dejanj iz naslova PD ali FT, in na primerjavo z izvajanjem FP po Zakonu o kazenskem postopku (ZKP, 2012) v povezavi s Kazenskim zakonikom (KZ-1, 2008). S takšno primerjavo želimo prikazati, ali je način izvajanja FP po slovenski zakonodaji v skladu z navedenim priporočilom FATF št. 30 (FATF Recommendations, 2012).

V tem članku smo za opis, primerjavo in analizo uporabili deskriptivno analizo strokovne literature, zakonodaje ter tuje izsledke, ki se ukvarjajo z navedeno tematiko.

Omejitve se nanašajo predvsem na dostopnost do podatkov in pripravljenost državnih organov za pošiljanje zelenih podatkov. Navedeno se nanaša na kakovost primarnih in sekundarnih podatkov ter na doslednost v zbiranju in na stopnjo točnosti podatkov. Članek lahko ponudi pregled stanja in odgovore na nekatera odprta vprašanja iz naslova izvajanja FP oziroma na to, katere spremembe je treba uvesti, da bi se približali učinkovitejšemu izvajanju FP po priporočilu FATF (FATF Recommendations, 2012). Vrednost naslovnega prispevka je v prikazu, kako je normativno urejeno izvajanje FP v Sloveniji, kako se izvajajo FP in katera merila so pomembna za FATF.

2 Izvajanje finančnih preiskav po določbah Zakona o kazenskem postopku v povezavi s Kazenskim zakonikom in priporočilom FATF št. 30

Uvodoma je že bilo poudarjeno, da odbor Moneyval ocenjuje uspešnost države članice⁴ na področju preprečevanja PD in FT v skladu s 40 priporočili FATF (FATF Recommendations, 2012). Svet Evrope oziroma njegov odbor Moneyval je po mnenju Hočevarja (2007) prva mednarodna organizacija, ki je namenila veliko pozornosti prav PD in FT. Naloge odbora Moneyval so predvsem uskladitev boja proti

PD in FT tako na finančnozakonodajnem kot policijsko-pravosodnem področju ter pregled nad izvajanjem ratificiranih konvencij in drugih določb ter spoštovanjem pravnih načel, sprejetih v boju proti PD in FT. Poleg navedenih nalog je naloga navedenega odbora tudi skrb za izobraževanje ocenjevalcev, tako glede poznavanja pravnih okvirov in mednarodnih standardov ter tehnik ocenjevanja kot najnovejših oblik pranja denarja in drugih novosti na tem področju. Odbor Moneyval je Republiko Slovenijo nazadnje ocenjeval leta 2015, in sicer so ocenjevalci iz tega odbora poslali dva obsežna vprašalnika: »*Tehmical Compliance*«, ki se je nanašal na zakonodajno usklajenost Slovenije na področju PD in FT, ter »*Effectiveness*«, ki se je nanašal na učinkovitost⁵ delovanja našega sistema preprečevanja PD in FT. Vprašalnika sta bila poslana različnim ustanovam (Policijo, Vrhovno državno tožilstvo, Ministrstvo za pravosodje, Urad RS za preprečevanje pranja denarja, Ministrstvo za zunanje zadeve, Banko Slovenije, Agencijo za trg vrednostnih papirjev, Centralno klirinško depotno družbo itd.), ki so zadolžene za pripravo ustreznih odgovorov v zvezi s tematiko PD in FT. Ocenjevanje Slovenije se je zaključilo junija 2017, ko je odbor Moneyval na svojem 53. plenarnem zasedanju 1. junija 2017 sprejel končno poročilo o zaključenem petem krogu evalvacije⁶ Republike Slovenije s področja PD in FT. Vodilo ocenjevalcev ves čas postopka evalvacije je bilo 40 priporočil FATF⁷ (Council of Europe, 2017).

⁵ Ocenjevanje učinkovitosti sistema preprečevanja PD in FT se ocenjuje na enajstih različnih področjih, in sicer: 1) ugotavljanje, ocenjevanje in razumevanje države glede njenega tveganja za PD in FT; 2) mednarodno sodelovanje; 3) nadzor, spremljanje in zakonska ureditev finančnih ustanov in nekaterih nefinančnih ustanov; 4) preventivni ukrepi proti PD in FT, ki jih izvajajo finančne in nekatere nefinančne ustanove; 5) pregled pravnih oseb, ali so odporne proti zlorabam zaradi PD in FT, in informacije o njihovih dejanskih lastnikih; 6) ali so kazniva dejanja PD/FT predmet preiskav, ali so njihovi storilci podvrženi kazenskemu pregonu in učinkovitim, sorazmernim in odvračilnim sankcijam; 7) ali organi odkrivanja in preiskovanja primerno uporabljajo informacije od finančnoobveščevalnih enot; 8) ali so kazniva dejanja FT predmet preiskav, ali so njihovi storilci podvrženi kazenskemu pregonu in učinkovitim, sorazmernim in odvračilnim sankcijam; 9) ali se teroristom, terorističnim organizacijam in financerjem terorizma preprečuje razpolaganje s sredstvi in zlorabe neprofitnih organizacij; 10) ali se fizičnim in pravnim osebam, ki so povezane s širjenjem orožja za množično uničevanje, preprečuje razpolaganje z njim; 11) ali ima država vzpostavljen sistem za ugotavljanje protipravne premoženjske koristi in predmetov, povezanih s storitvijo kaznivega dejanja, ter njihov odvzem (Financial Action Task Force Methodology [FATF Methodology], 2013).

⁶ Poročilo evalvacije vključuje celostni pregled učinkovitosti sistema ukrepov proti pranju denarja in ne samo ocene posameznih delov sistema.

⁷ 40 priporočil FATF je bilo od njihovega nastanka leta 1990 kar nekajkrat spremenjenih zaradi razlik med pravnimi sistemi, finančnimi sistemi in oblikami PD in FT med državami članicami skupine FATF.

⁴ Republika Slovenija je članica Sveta Evrope.

Trenutno veljavno priporočilo FATF št. 30 iz leta 2012 navaja: »V primerih preiskovanja kaznivega dejanja pranja denarja ali povezanih predhodnih kaznivih dejanj ter v primerih preiskovanja kaznivega dejanja financiranja terorizma naj organi odkrivanja in pregona vzpostavijo sistem proaktivnega integriranega izvajanja FP.« Navedeno priporočilo navaja tudi, da bi države morale imeti pristojni organ, ki bi bedel nad zasgom, hrambo in prodajo premoženja, ki je predmet zasega (FATF Recommendations, 2012). FATF razume FP na način, da se ugotovi, katero je tisto premoženje, ki se lahko poveže s pranjem denarja oziroma njegovim predhodnim kaznivim dejanjem ali pa celo financiranjem terorizma in je lahko predmet zasega oziroma odvzema. FATF v navedenem priporočilu stremi tudi k temu, da bi se FP izvajale vzporedno s predkazenskim postopkom, kar pomeni, da bi bile vključene v sam proces odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj, ki ustvarjajo protipravno premoženjsko korist. Poleg navedenega priporočila poudarja, da bi države morale imeti tudi ustrezno zakonodajo za urejen učinkovit odvzem protipravne premoženjske koristi in možnost oblikovanja specializiranih preiskovalnih skupin za izvajanje FP (FATF Recommendations, 2012: 100).

V Republiki Sloveniji poznamo tri oblike finančnih preiskav, ki se razlikujejo po obsegu, pravni podlagi in organu, ki FP izvaja. Tako poznamo FP, za katere je pristojna Finančna uprava Republike Slovenije (FURS), izvajajo pa se po določenih 100. členu Zakona o finančni upravi (ZFU, 2014). Pri teh policija praviloma ne sodeluje. Gre za primere, ko so bili kršeni predpisi o obdavčevanju ali drugi predpisi iz pristojnosti FURS. Druga oblika FP poteka po 10. členu Zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora (ZOPNI, 2011). Tovrstne FP se izvajajo v okviru finančne preiskovalne skupine (v nadaljevanju: FPS). Ustanovitev FPS odredi in vodi pristojni državni tožilec. V tovrstnih FP policija praviloma sodeluje, ni pa to obvezno. FP po ZOPNI (2011) je zakonodajalec opredelil kot civilni ukrep in jih je ločil od kazenskega pregona. Tretja oblika FP se izvaja po določbah KZ-1 (2008) v povezavi z ZKP (2012). Za izvajanje teh FP je pristojna policija in se izvajajo vzporedno s predkazenskim postopkom, imenujemo jih tudi »integrirane finančne preiskave«. Integrirane vzporedne finančne preiskave se v skladu z določbami ZKP (2012) v praksi izvajajo izključno v fazi predkazenskega postopka.

Pri izvajanju integriranih FP je, kot navaja Pheijffer (2000), možno tako fizični kot pravni osebi poleg primarnega premoženja odvzeti tudi tako imenovano sekundarno premoženje. Sekundarni odvzem premoženja se po mnenju Riderja in Ashea (1999) lahko uporabi, če storilec kaznivega dejanja ali prejemnik takšne koristi ne razpolaga več s premoženjsko koristjo, ki jo je prejel iz naslova izvrševanja kaznivega dejanja. V takšnih primerih se predlaga odvzem nadomestnega premoženja (vozila, plovila, premičnine, nepremičnine ipd.).

Ne glede na to, ali se predlaga odvzem primarnega ali sekundarnega premoženja, je v pobudi za začasno zavarovanje zahtevka za odvzem premoženjske koristi po mnenju Deisingerja (2017) treba upoštevati tudi načelo sorazmernosti s pridobitvijo protipravne premoženjske koristi.

Pri integriranih finančnih preiskavah je treba opozoriti na določbo 74. člena KZ-1 (2008), ki govori o razlogih za odvzem premoženjske koristi, izhajajoč iz temeljnega načela, da storilec ne more ostati obogatel s kaznivim dejanjem, določbo 75. člena KZ-1 (2008), ki govori o načinu odvzema premoženjske koristi in ureja postopke za odvzem premoženjske koristi, ter določbo 77. člena KZ-1 (2008), ki opredeljuje odvzem premoženjske koristi pravni osebi, če je bila s kaznivim dejanjem ali zaradi njega pravni osebi takšna korist pridobljena (Bele in Šepec, 2011).

Integrirane FP se ne izvajajo zgolj zoper fizične osebe, temveč tudi zoper pravne osebe. Iskanje odgovornosti za kaznivo dejanje, storjeno v korist pravne osebe, je opredeljeno v 25. členu Zakona o odgovornosti pravnih oseb za kaznivo dejanje (ZOPOKD, 2004). Pri odvzemu premoženjske koristi pravni osebi je treba upoštevati vsa gospodarska kazniva dejanja, ki so kot taka opredeljena v 24. poglavju KZ-1 (2008). Pri tem se sme pravni osebi predpisati te kazni: denarno kazen,⁸ odvzem premoženja,⁹ prenehanje pravne osebe in prepoved razpolaganja z vrednostnimi papirji.

Pri izvajanju integriranih FP zoper fizične/pravne osebe je treba opozoriti tudi na šesti odstavek 245. člena KZ-1 (2008), ki govori o obligatornem odvzemu denarja in premoženja pri kaznivem dejanju pranja denarja. To pomeni, da je obvezna izvedba FP za navedeno kaznivo dejanje ne glede na znesek denarja ali premoženje, ki se je pridobilo z navedenim kaznivim dejanjem. Enako velja tudi za kaznivo dejanje financiranje terorizma,¹⁰ ki je kot tako v KZ-1 (2008) opredeljeno v četrtem odstavku 109. člena – denar in premoženje iz prejšnjih odstavkov se vzameta. Pri obeh kaznivih dejanjih govorimo o tako imenovanem »primarnem« odvzemu denarja in/ali premoženja. Primarno premoženje se nanaša na storilca kaznivega dejanja ali drugega prejemnika take koristi, v to skupino tako spadajo: denar, dragocenosti in vsaka druga premoženjska korist, pridobljena s kaznivim dejanjem.

⁸ Od 10.000 evrov in ne večja od 1.000.000 evrov.

⁹ Kadar je bila s kaznivim dejanjem pravne osebe drugemu povzročena premoženjska škoda ali je pravna oseba pridobila protipravno premoženjsko korist, je lahko največja mera izrečene denarne kazni dvestokratni znesek takšne škode ali koristi.

¹⁰ V tem članku ne poudarjamo izvajanja integriranih FP pri kaznivem dejanju financiranje terorizma, saj v Republiki Sloveniji skoraj ne zaznavamo kaznivih dejanj v zvezi z navedenim členom.

Poleg določb iz KZ-1 (2008) in ZOPOKD (2004) je treba pri izvajanju integriranih FP v predkazenskem postopku upoštevati tudi določbe ZKP (2012). Opozoriti je treba na 502. člen ZKP (2012), ki govori o tem, kdaj je treba v predkazenskem in kazenskem postopku upoštevati začasno zavarovanje zahtevka za odvzem premoženjske koristi, vključno z ustreznimi dokaznimi standardi, in zoper koga je mogoče izvesti takšno zavarovanje, ter določa časovne okvire začasnega zavarovanja. Fišer in Jakulin (2002) navajata, da po zdaj veljavni zakonodaji lahko v predkazenskem postopku in tudi po izdaji sklepa o uvedbi preiskave začasno zavarovanje traja tri mesece. Po vložitvi obtožnice trajanje začasnega zavarovanja ne sme biti daljše od šestih mesecev. Spodbuden je podatek, da novela Zakona o kazenskem postopku – ZKP-N¹¹ določa podaljševanje navedenih rokov začasnega zavarovanja, s čimer se posredno odpravljata večkratno podaljševanje in s tem povezano uradovanje. Zlasti z vidika dela državnih tožilcev je zaradi kratkosti naštetih rokov prihajalo do prevelikega uradovanja, vendar to dodatno delo ni pomembno povečalo pravne varnosti obdolženca oziroma osebe, zoper katero je začasno zavarovanje odrejeno. Glede na navedeno je predlagana sprememba, po kateri bo v predkazenskem postopku in tudi po izdaji sklepa o uvedbi preiskave začasno zavarovanje lahko trajalo šest mesecev, po vložitvi obtožnice pa eno leto (torej dvakrat dlje kot zdaj). Skupno trajanje začasnega zavarovanja pred uvedbo preiskave oziroma pred vložitvijo obtožnice je podaljšano z enega leta na dve leti.

Pri izvajanju FP je treba poudariti še različne možnosti oblikovanja preiskovalnih skupin. Tako imamo po 160.a členu ZKP (2012) možnost, da tožilec po uradni dolžnosti ali na pisno pobudo policije ustanovi tako imenovano »specializirano preiskovalno skupino«. Gre za primere obravnave zahtevnih kaznivih dejanj, zlasti s področij gospodarstva, korupcije in organizirane kriminalitete, ki so predmet predkazenskega postopka in terjajo dalj časa trajajoče usmerjeno delovanje več organov in ustanov. Poleg navedene specializirane preiskovalne skupine, ki se nanaša na delo znotraj Slovenije, je mogoče na podlagi 160.b člena ZKP (2012) oblikovati tudi tako imenovane »skupne preiskovalne skupine«. Te se oblikujejo, kadar se preiskujejo kazniva dejanja z mednarodnimi elementi. Poleg navedenih je po 14. členu ZOPNI (2011) mogoče oblikovati tudi tako imenovane »finančne preiskovalne skupine« (FPS). Takšne FPS pa imajo zakonsko omejen rok delovanja, in sicer eno leto. Z odredbo vodje pristojnega državnega tožilstva se delo take skupine zaradi objektivnih razlogov lahko podaljša za največ šest mesecev. Pri ustanovitvi tako imenovane »specializirane preiskovalne skupine« po 160.a členu ZKP (2012) takšnih časovnih omejitev ni. Pri

ustanovitvi tako imenovane »skupne preiskovalne skupine« se rok delovanja določi v sporazumu o ustanovitvi in delovanju skupne preiskovalne skupine na ozemlju Republike Slovenije ali druge države članice.

Priporočilo FATF št. 30 (FATF Recommendations, 2012) med drugim govori, da bi države morale imeti ustrezno zakonodajo za možnost učinkovitega odvzema protipravne premoženjske koristi in možnost oblikovanja specializiranih preiskovalnih skupin za izvajanje FP (Council of Europe, 2017). V tem delu navedenega priporočila smo izpolnili merila navedenega priporočila, saj iz opisanega načina izvajanja integriranih FP po ZKP (2012) v povezavi s KZ-1 (2008) vidimo, da ima Republika Slovenija vzpostavljen pravni okvir za izvajanje finančnih preiskav tako v predkazenskem kot kazenskem postopku, kjer so tudi možnosti za oblikovanje tako nacionalnih kot mednarodnih skupin za preiskavo kaznivega dejanja in ugotavljanja obstoja premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem, in ne nazadnje tudi za njihov odvzem, bodisi da gre za primarno premoženje, kjer je, kot smo videli pri kaznivem dejanju PD ali FT, odvzem obvezen, bodisi da gre za sekundarno premoženje.

FATF v priporočilu št. 30 stremi tudi k temu, da bi se FP izvajale vzporedno s predkazenskim postopkom, kar pomeni, da bi bile vključene v sam proces odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj, ki ustvarjajo protipravno premoženjsko korist (FATF Recommendations, 2012: 100). Tako lahko iz tabele 1, ki zajema zaključene integrirane FP v predkazenskem postopku za leti 2016 in 2017, vidimo, da je slovenska policija leta 2017 opravila več FP kot leta 2016, in sicer za 15,1 odstotka več. Navedenemu porastu števila izvedenih integriranih FP leta 2017 je prispevalo predvsem dejstvo, da je slovenska policija leta 2018 izvedla več strokovnih nadzorov iz naslova izvajanja FP, in dejstvo, da je bilo leta 2018 izvedenih več izobraževanj s področja izvajanja FP. Iz tabele 1 je razvidno, da je bilo znotraj integriranih FP leta 2017 obravnavanih več fizičnih in pravnih oseb kot leto prej. Tako je bilo leta 2017 obravnavanih 552 fizičnih oseb, kar je 37,3 odstotka več kot leta 2016, in 173 pravnih oseb, kar je 19,3 odstotka več kot leta 2016.

Tabela 1 izkazuje tudi, da se je leta 2017 znotraj integriranih FP preverjalo 307,4 milijona evrov »domnevno« protipravno pridobljene premoženjske koristi, kar je 40,9 odstotka več kot v predhodnem letu. Po drugi strani je zanimiv podatek, da je bilo leta 2017 podanih za 10,8 odstotka manj pobud za začasno zavarovanje zahtevka za odvzem premoženjske koristi kot leta 2016. Razlog za navedeno je mogoče iskati predvsem v tem, da osumljenci kaznivih dejanj ne razpolagajo več s primarnim oziroma sekundarnim premoženjem. Drugi razlog pa je mogoče iskati v tem, da za tožilstvo veljajo strožji pogoji za doseglo začasnega zavarovanja protipravne

¹¹ Predlog predpisa Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku z dne 24. 8. 2016.

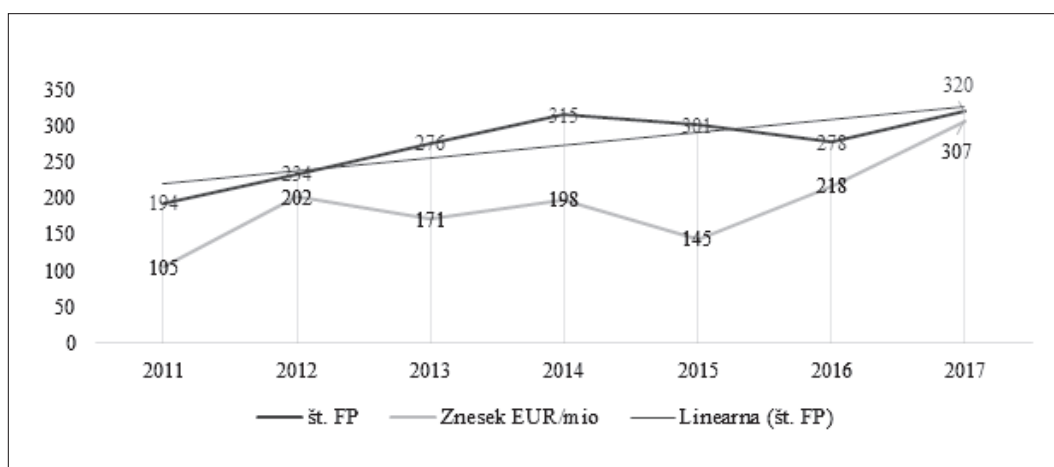
Tabela 1: Zaključene finančne preiskave v predkazenskem postopku po Zakonu o kazenskem postopku s strani policije (vir: MNZ, Policija, 2018)

Zaključene finančne preiskave po ZKP	2016	2017	%
Število finančnih preiskav	278	320	15,1
Število pravnih oseb, ki so bile obravnavane v finančnih preiskavah	145	173	19,3
Število fizičnih oseb, ki so bile obravnavane v finančnih preiskavah	402	552	37,3
Višina premoženjske koristi (v 1.000 EUR)	218.042	307.427	40,9
Število podanih pobud policije za začasno zavarovanje zahtevka za odvzem premoženjske koristi	92	82	-10,8
Število pravnih oseb, zoper katere je bila podana pobuda	32	38	18,7
Število fizičnih oseb, zoper katere je bila podana pobuda	110	106	-3,6
Število poročil policije, ko na podlagi opravljenih finančnih preiskav niso bili ugotovljeni pogoji za podajo pobude	208	253	21,6

premoženjske koristi predvsem glede obstoja nevarnosti, da bi osumljenec, sam ali prek drugih oseb, to korist uporabil za nadaljnjo kriminalno dejavnost ali da bi jo skrnil, odtujil, uničil ali kako drugače razpolagal z njo, tako da bi onemogočil ali precej otežil njen odvzem po končanem kazenskem postopku. Navedeno potrjuje dejstvo, da se je leta 2017 za 21,6 odstotka v primerjavi z letom prej povečalo število podanih poročil, ko na podlagi FP niso bili ugotovljeni pogoji za podajo pobude. Po drugi strani je zanimiv tudi podatek, da se je leta 2017 glede na leto 2016 povečalo število podanih pobud zoper pravne osebe za 18,7 odstotka, in to kljub dejstvu, da je bilo leta 2017 obravnavanih 31 odstotkov manj pravnih oseb za kazniva dejanja (2016: 4.311 in 2017: 2.973). To je mogoče razlagati s

tem, da je bilo ugotovljenih občutno več primerov »skrivanja« protipravne premoženjske koristi prek pravne osebe.

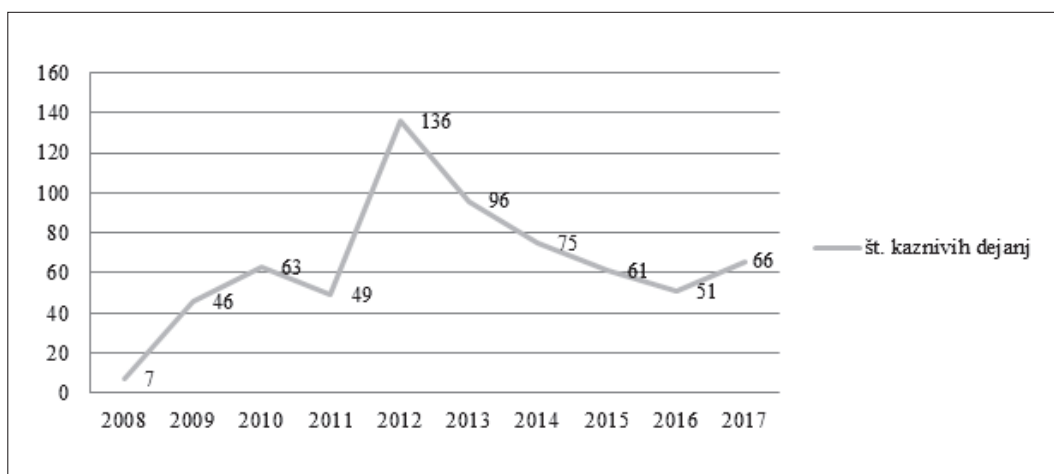
Iz grafa 1 izhaja, da se je število izvedenih integriranih FP od leta 2011 do konca leta 2017 povečevalo, kar je vsekakor spodbuden podatek, še posebej zato, kjer se je od leta 2014 zmanjševalo število gospodarskih kaznivih dejanj (2014: 16.774; 2015: 12.553; 2016: 10.197; 2017: 8.887). To si je mogoče razlagati s tem, da se integrirane FP z začetkom predkazenskega postopka dosledno izvajajo pri tistih kaznivih dejanjih, ki ustvarjajo protipravno premoženjsko korist, čeprav zaznavamo vsesplošni upad gospodarskih kaznivih dejanj.

Graf 1: Število izvedenih finančnih preiskav po Zakonu o kazenskem postopku v obdobju 2011–2017 (vir: MNZ, Policija, 2011–2018)

Iz grafa 2, ki izkazuje število kaznivih dejanj pranja denarja, izhaja, da je od leta 2008 do konca leta 2012 število kaznivih dejanj naraščalo, nato je postopoma upadalo do konca leta 2016 in nato leta 2017 znova začelo naraščati.

najprej treba ugotoviti primarno/osnovno kaznivo dejanje (iz katerega predhodnega kaznivega dejanja izvira denar/premoženje), ki se lahko nadaljuje s kaznivim dejanjem pranje denarja. Pri razlagi grafa 2 je treba upoštevati tudi dejstvo,

Graf 2: Število kaznivih dejanj pranja denarja v obdobju 2008–2017 (vir: MNZ, Policija, 2009–2017)

Občutno povečanje števila kaznivih dejanj pranja denarja med letoma 2012 in 2013 je mogoče pripisati dejstvu, da je bil leta 2010 ustanovljen Nacionalni preiskovalni urad in leta 2011 še Specializirano državno tožilstvo, kar je pripomoglo k preslikovanju najtežjih oblik gospodarskih kaznivih dejanj, med katera spada tudi pranje denarja. Razlog za zmanjšanje števila kaznivih dejanj pranja denarja od leta 2013 do konca leta 2016 pa je mogoče pripisati normativni spremembi kaznivega dejanja davčne zatajitve, kar je imelo za posledico tudi to, da se je občutno zmanjšalo število kaznivih dejanj pranja denarja. Dodaten razlog je mogoče iskati tudi v strožji preventivni zakonodaji, saj je bil leta 2016 sprejet nov zakon s področja PD in FT, ki zaostruje vstop umazanega denarja v finančne sisteme. Razlog, da se je leta 2017 v primerjavi z letom prej povečalo število kaznivih dejanj pranja denarja, je mogoče pripisati predvsem dejstvu, da je bila leta 2017 iz naslova tako imenovanih »direktorskih goljufij«¹² zaključena večja serija kaznivih dejanj v povezavi s pranjem denarja. Pri tem je treba poudariti, da je kaznivo dejanje pranje denarja tako rekoč nadaljevalno kaznivo dejanje, kar pomeni, da je

kot navaja Japelj (2018), da se obseg pranja denarja spreminja, njegove pojavne oblike pa so odvisne tudi od družbenega in gospodarskega sistema, veljavne zakonodaje, razvoja novih tehnologij in drugih dejavnikov, ki vplivajo na poslovanje.

Glede izvajanja integriranih FP v predkazenskem postopku za kaznivo dejanje financiranje terorizma v Republiki Sloveniji tako rekoč od osamosvojitve ne zaznavamo tovrstnih kaznivih dejanj, zaradi česar se vzporedno s preiskavo ne izvajajo integrirane FP. Poudariti pa je treba, da to še ne pomeni, da se sumi oziroma razlogi za sum financiranja terorizma ne preverjajo. Prav nasprotno, se, vendar ne vodijo do utemeljenega suma, na podlagi katerega bi policija lahko podala kazensko ovadbo pri pristojnem državnem tožilstvu za navedeno kaznivo dejanje (Council of Europe, 2017).

Vsekakor bi bil zanimiv podatek, ali so bile pri kaznivem dejanju pranja denarja vzporedno s predkazenskim postopkom dosledno izvajane integrirane FP. Iz javno dostopnih podatkov ne izhaja, da je bila pri vseh kaznivih dejanjih s področja pranja denarja izvedena integrirana FP. Če je bila, bi na navedeni način vsekakor zadostili priporočilu FATF št. 30 (FATF Recommendations, 2012), v delu, ki govori, da se FP obvezno izvajajo pri kaznivem dejanju pranja denarja v povezavi s predhodnim kaznivim dejanjem ter pri preiskovanju pranja denarja kot samostojnega kaznivega dejanja ali pri kaznivem dejanju financiranja terorizma. Smernice FATF v priporočilu št. 30 (FATF Recommendations, 2012) še nava-

¹² Modus kaznivih dejanj se je nanašal na to, da so se storilci po večini predstavljali kot vodstveni delavci (direktorji ali lastniki) matičnih družb s sedežem v Nemčiji in z lažnim prikazovanjem, po telefonskem klicu in e-pošti, spravili v zmoto uslužbenca podružnic s sedežem v ZDA, da so ti nakazali različne (večje) vsote denarja na račune družb s sedežem v Sloveniji, ta denarna sredstva pa so storilci nato nemudoma prenakazovali na račune družb s sedežem v tujini.

jajo, da bi države morale izvajati FP tako rekoč pri vseh večjih primerih kaznivih dejanj, ki ustvarjajo premoženjsko korist, s poudarkom na že navedenih kaznivih dejanjih. Pri obravnavi kaznivega dejanja PD ali FT je treba upoštevati, da je materialna ureditev oziroma inkriminacija navedenih kaznivih dejanj v Republiki Sloveniji specifična oziroma drugačna kot v nekaterih drugih članicah EU. Materialni predpis namreč določa, da se denar in premoženje pri obeh oblikah kaznivega dejanja obvezno odvzame. V tem primeru gre za predmete kaznivega dejanja, kar pomeni, da se v primeru najdbe tovrstnih predmetov že v predkazenskem postopku izvede obli- gatorni zaseg predmetov po 220. členu ZKP (2012), gre za obliko posebnega preiskovalnega dejanja, ki se lahko opravi kot samostojno dejanje ali v okviru hišne ali osebne preiskave. Ker je v tem primeru npr. zaseg denarja opravljen na podlagi 220. člena ZKP (2012), denar v takih primerih ni bil zasežen le kot dokazno sredstvo, temveč tudi kot predmet kaznivega dejanja oziroma predmet, ki se mora vzeti po določbah KZ-1 (2008). V tem primeru se ne upoštevajo določila 502. člena ZKP (2012) o zavarovanju protipravne premoženjske koristi, zato se vzporedna integrirana finančna preiskava ne izvede. V tem primeru se namreč zaseženi predmeti sodišču pošlje- jo neposredno kot materialni dokaz v nadaljnjem kazenskem postopku, dokončno pa se navedeni predmeti lahko zasežejo le s sodno odločbo oziroma izjemoma s sklepom državnega tožilca. Tu nastane ključna težava zaradi kontradiktornosti ureditve v našem pravnem sistemu in smernicah FATF (FATF Recommendations, 2012), ki navajajo, da bi države članice morale izvajati integrirane FP tako rekoč pri vseh večjih primerih kaznivih dejanj, ki ustvarjajo premoženjsko korist, s poudarkom na kaznivih dejanjih pranja denarja in financir- anja terorizma, kar pa v praksi glede na veljavno zakonodajo ni v celoti izvedljivo. V primerih, ko ni mogoče izvesti obliga- tornega zasega denarja oziroma premoženja kot primarnega premoženja, ki izvira iz kaznivega dejanja PD ali FT, bi bilo smiselno, kadar je ugotovljen morebitni obstoj sekundarne- ga premoženja, izvesti integrirano FP po določilih 502. člena ZKP (2012) z namenom njegovega poznejšega odvzema.

Na podlagi vsega navedenega je Slovenija zadovoljila zahtevi FATF (Financial Action Task Force Report [FATF Report], 2012) in njegovemu priporočilu št. 30 v delu, ki pravi, da se morajo FP izvajati vzporedno s predkazenskim postopkom, kar pomeni, da bi bile vključene v sam proces odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj, ki ustvarjajo protipravno premoženjsko korist. Navedeno potrjuje tudi dejstvo, ki ga navaja Svet Evrope oziroma njegov odbor Moneyval v končnem poročilu o zaključenem petem krogu evalvacije Slovenije (Council of Europe, 2017), da imajo v policiji oblikovane ustrezne notranje usmeritve za delo iz naslova integriranih FP, kjer je jasno opredeljeno, kdaj in za katera kazniva dejanja se v predkazenskem postopku izvajajo

integrirane FP. Da se v predkazenskem postopku izvajajo in- tegrirane FP, potrjuje tudi dejstvo, da čeprav od leta 2014, kot navaja Japelj (2018), zaznavamo upad števila gospodarskih kaznivih dejanj, pri izvajanju integriranih FP od leta 2011 dalje zaznavamo povečanje njihovega števila, kar pomeni, da se FP izvajajo dosledno pri kaznivih dejanjih, ki ustvarjajo protipravno premoženjsko korist.

3 Zakonske določbe, ki so pomembne za izva- janje integriranih finančnih preiskav

FATF (FATF Recommendations, 2012) v svojem pripo- ročilu št. 30 razume FP tako, da se ugotovi, katero je tisto premoženje, ki se lahko poveže s pranjem denarja oziroma njegovim predhodnim kaznivim dejanjem ali pa celo financir- anjem terorizma in je lahko predmet začasnega zasega oziro- ma odvzema. Za ugotavljanje navedenega je treba odgovoriti na vprašanje, kako lahko policija pridobiva podatke glede iz- vajanja integriranih FP.

Policija lahko uvede integrirano FP v okviru vodenja konkretnega predkazenskega postopka, če je bila s kaznivim dejanjem povzročena premoženjska korist, in začne izvajati aktivnosti, ki so usmerjene v pridobivanje podatkov. Vodilo iz naslova pridobivanja potrebnih podatkov za izvajanje integri- rane FP sta prvi in drugi odstavek 148. člena ZKP (2012), ki omogočata policiji zbiranje dokazov in razlikovanje okoliščin ter pridobivanje ustreznih dokazov iz naslova kaznivega de- janja, ko so podani razlogi za sum, da je bilo storjeno kaznivo dejanje, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti. Na podlagi navedene določbe policija lahko, kot navaja Svet Evrope oziroma njegov odbor Moneyval v končnem poročilu o zaključenem petem krogu evalvacije Slovenije (Council of Europe, 2017), vzporedno z zbiranjem dokazov iz naslova preiskovanja kaznivega dejanja zbira tudi informacije o pose- dovanju premoženja, pridobljenega s kaznivim dajanjem, ali premoženja, ki ustreza vrednosti premoženjske koristi in ugo- tavljanja okoliščin za utemeljevanje zavarovanja premoženja.¹³ Iz podatkov od finančnih ustanov, državnih organov in orga- nizacij ter drugih javnih in zasebnih subjektov pridobimo po- datke o premoženju, depozitih, stanju denarnih sredstev, po- datkih o finančnih transakcijah v dobro in breme računa med transakcijskimi računi v Republiki Sloveniji in tujini, dvigih gotovine, najemu sefa v denarnih ustanovah ali varnostnih

¹³ Pridobivanje podatkov se nanaša na: Urad RS za preprečevanje pranja denarja, Centralno klirinško depotno družbo, Geodetsko upravo RS, Upravo RS za pomorstvo, Finančno upravo RS, sodni register ovska krožna sodišča, zemljiško knjigo okrajnega sodišča ipd. in na druge osebe, ki bi lahko dale koristne podatke bodisi za preis- kavo konkretnega kaznivega dejanja bodisi za namen integrirane FP.

agencijah, lastništvu vrednostnih papirjev, lastništvu vodnih in zračnih plovil, lastništvu nepremičnega premoženja ipd.

Pri izvajanju integriranih FP je izredno pomemben tudi 156. člen ZKP¹⁴ (2012), pri katerem je treba opozoriti na peti odstavek, ki določa, katere podatke lahko policija dobi od bank, hranilnic, plačilnih institucij oziroma družb za izdajo elektronskega denarja brez odredbe preiskovalnega sodnika. Prvi odstavek 156. člena ZKP (2012) pa taksativno navaja podatke in dokumentacijo, ki so zaupni in za katere je potrebna odredba preiskovalnega sodnika – gre za podatke o vlogah, depozitih, stanju in prometu na računih ali drugih poslih. Navedeno besedilo v praksi povzroča nejasnosti v razmerju do petega odstavka 156. člena ZKP (2012), ki določa podatke, glede katerih odredba preiskovalnega sodnika ni potrebna. Predlog ZKP-N (z dne 24. 8. 2016) omogoča jasno razmejitvev podatkov, ki jih bo mogoče dobiti s sodno odredbo, od tistih, ki jih bosta lahko pridobila državni tožilec oziroma policija neposredno od finančnih ustanov. Podatki, pridobljeni brez sodne odredbe, ne bodo smeli vsebovati podatkov o stanju in prometu na računu oziroma o premoženjskem stanju posameznika. Pri navedenem členu pa se porajajo nekateri pomisleki, predvsem glede digitalnega denarja oziroma bolj znanih virtualnih valut. Namreč Zakon o plačilnih storitvah, storitvah izdajanja elektronskega denarja in plačilnih sistemih (ZPlaSSIED, 2018) v 4. členu pozna: bankovce in kovance, knjižni denar ter elektronski denar. Ne pozna pa tako imenovanega virtualnega denarja. To pomeni, da po zdaj veljavni zakonodaji ni mogoče na podlagi 156. člena ZKP (2012) pridobivati podatkov glede prometa na posameznih elektronskih denarnicah, kjer poteka promet z virtualnimi/digitalnimi zapisi. Po drugi strani imamo že v novem Zakonu o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma (ZPPDFT-1, 2016) opredelitev virtualne valute, ki pravi »*da gre za digitalni zapis vrednosti, izdan s strani fizične ali pravne osebe, ki ni centralna banka ali javna institucija, uporabljen kot sredstvo za menjavo, ki se lahko elektronsko prenese, hrani ali izmenjuje in ki ni nujno vezan na tradicionalne (fiat) valute ter lahko predstavlja neposredno plačilno sredstvo med subjekti, ki jo sprejemajo*«. Glede na vse navedeno bi bilo smiselno razmisliti o umestitvi virtualne valute tudi v ZPlaSSIED (2018) in ZKP (2012), vendar bi bilo treba o tem opraviti širšo strokovno razpravo.

Iz naslova pridobivanja podatkov v zvezi s preiskovanjem kaznivega dejanja PD ali FT je treba poudariti tudi dejstvo, da ima v predkazenskem postopku policija možnost, da v skladu

¹⁴ Z uporabo prikritih preiskovalnih ukrepov (PPU) lahko najbolj neposredno pridobimo podatke o dejanju, višini in obliki koristi, prejemniku, morebitnih prenosih, oblikah skrivanja, prenašanja na prejemnika, hrambi ipd. Zaradi navedenega je v primerih uporabe PPU pri kaznivih dejanjih, ki ustvarjajo premoženjsko korist, obvezna izvedba FP (ZKP, 2012).

z 99. členom ZPPDFT-1 (2016) poda pobudo pri Uradu RS za preprečevanje pranja denarja za začetek zbiranja in analiziranja podatkov, informacij in dokumentacije s strani zavezanec urada v zvezi z določeno transakcijo, osebo, premoženjem ali sredstvi, če obstajajo razlogi za sum pranja denarja, povezanih predhodnih kaznivih dejanj ali financiranja terorizma. Navedeni način pridobivanja podatkov policija lahko uporablja tudi pri izvedbi integrirane FP. 100. člen ZPPDFT-1 (2016) omogoča tudi, da kadar državno tožilstvo vodi postopek finančne preiskave v skladu z zakonom, ki ureja odvzem premoženja nezakonitega izvora, urad lahko začne zbirati in analizirati podatke, informacije in dokumentacijo tudi na podlagi obrazložene pisne pobude državnega tožilstva. To pomeni, da znotraj FPS po ZOPNI (2011) urad lahko pridobiva ustrezne podatke, v skladu z navedenim zakonom.

Z izvedbo preiskovalnih ukrepov osebne in hišne preiskave¹⁵ urad poleg odkritja sledi kaznivega dejanja ali predmetov lahko izvede tudi odvzem premoženjske koristi, ki izvira iz kaznivega dejanja, oziroma odvzem premoženja, ki ustreza višini koristi.¹⁶ Pri kaznivem dejanju PD ali FT je, kot že navedeno, takšen odvzem obvezen.

¹⁵ Podrobneje glej: 214. in 215. člen ZKP (2012).

¹⁶ Tako lahko pridobimo tudi vpogled v življenjski slog prejemnika (stanovanje – velikost, lokacija, oprema stanovanja, znesek najemnine, leasinga, lastništvo ali uporaba vozil) ter podatke o finančnem poslovanju (transakcijski računi, e-denarnice virtualnih valut, najem sefov, sheme-načrti izvedenih transakcij, pridobitev podatkov o posesti premoženja ali nepremičnega premoženja, ki formalno ni vpisano v korist prejemnika, posest plemenitih kovin, nakita ipd.). Z zasegom se lahko neposredno zasežejo predmeti, ki izvirajo iz kaznivih dejanj, ali predmeti, katerih vrednost ustreza protivrednosti pridobljene premoženjske koristi (denar, nakit, plemenite kovine, vozila, dokumentacija, pogodbe, elektronske denarnice virtualnih valut ipd.). Pridobljeni podatki se lahko uporabljajo za osredotočenost – ciljno pridobivanje potrebnih podatkov, morebitno razširitev finančne preiskave na druge osebe – prejemnika koristi, ugotovitev obstoja nevarnosti za zavarovanje. S tako pridobljenimi podatki se ugotavljajo premoženje, ki ustreza pridobljeni premoženjski koristi, njegov obseg, način in obseg predlaganega zavarovanja, hkrati glede na okoliščine tudi obstoj nevarnosti zavarovanja premoženja, ki je v primerih nujnosti lahko predlagano že v času predkazenskega postopka, pred podajo kazenske ovadbe, sočasno z njo ali po podaji kazenske ovadbe.

Z opisanim načinom se tako pridobijo in preverijo podatki o obstoju in obsegu premoženja prejemnika, morebitnih prenosih, skrivanju, morebitnem razkoraku višine premoženja med stvarnimi razmerami in uradnim finančnim stanjem prejemnika, prenosih premoženja – fiktivne zakonske zveze, delitvi premoženja med partnerji, osebnem stečaju, stečaju družbe, prenosu med sorodniki, življenjskem slogu, dražjih potovanjih ipd. Gre za podatke, ki se nanašajo na vrsto in višino premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem ali zaradi njega, ter podatke o vrsti in vrednosti premoženja, ki ustreza premoženjski koristi in ga je mogoče odvzeti oziroma predlagati njegov odvzem.

Pri izvajanju integriranih FP po določilih KZ-1 (2008) v povezavi z ZKP (2012) je tako najprej pomembno ugotoviti, ali je bila s kaznivim dejanjem pridobljena premoženjska korist, saj je odvzem premoženjske koristi vezan na ugotovitve obstoja kaznivega dejanja. Sodišče ima ob ugotovitvi izvršitve kaznivega dejanja možnost odvzeti¹⁷ premoženjsko korist in vzpostaviti premoženjsko stanje, kot je obstajalo pred izvršitvijo kaznivega dejanja. Premoženjska korist, pridobljena s kaznivim dejanjem ali zaradi njega, se odvzema s sodno odločbo, s katero je bilo ugotovljeno kaznivo dejanje.¹⁸

Priporočilo FATF št. 30 navaja tudi, da bi države morale imeti pristojni organ, ki bi bedel nad zasegom, hrambo in prodajo premoženja, ki je predmet zasega (FATF Recommendations, 2012: 100). V Republiki Sloveniji imamo hrambo in upravljanje začasno zaseženega in odvzetega premoženja bodisi po KZ-1 (2008) v povezavi z ZKP (2012) bodisi po ZOPNI (2011) urejeno decentralizirano. Področje hrambe in upravljanja začasno zaseženega in odvzetega premoženja po KZ-1 (2008) v povezavi z ZKP (2012) ureja Uredba o postopku upravljanja z zaseženimi predmeti, premoženjem in varščinami (v nadaljevanju: uredba) (2012). Ta opredeljuje hrambo po posameznih državnih organih, kot so: zasežena ali odvzeta denarna (evro, ameriški dolar, švicarski frank in angleški funt) sredstva¹⁹ se nakažejo na podračun Republike Slovenije za sodne depozite pri Upravi Republike Slovenije za javna plačila, katerega imetnik je pristojno sodišče; zasežena in odvzeta denarna sredstva v drugih konvertibilnih valutah se nakažejo na posebni namenski transakcijski račun

¹⁷ Pogoj za odvzem premoženjske koristi je torej ugotovitev izvršitve kaznivega dejanja s sodno odločbo, pri čemer ni nujno, da je storilec ravnal krivdno. Ker ne gre za kazen, krivda ni nujni pogoj za izrek odvzema premoženjske koristi. Zato je premoženjsko korist, pod pogoji iz drugega in tretjega odstavka 75. člena KZ-1 (2008), mogoče odvzeti tudi tretji osebi. Sodišče ima tudi možnost, da z ukrepi začasnega zavarovanja zahtevka za odvzem premoženjske koristi po 502. do 502.d členu ZKP (2012) zagotovi možnost odvzema premoženjske koristi po končanem kazenskem postopku. Ukrep začasnega zavarovanja zahtevka za odvzem premoženjske koristi se lahko uporabi tudi v predkazenskem postopku, če so podani utemeljeni razlogi za sum, da je bilo storjeno kaznivo dejanje, s katerim ali zaradi katerega je bila pridobljena premoženjska korist, in ali je bila taka korist pridobljena za drugega ali nanj prenesena. Poleg navedenega ima policija pooblastilo za izvajanje integriranih FP opredeljeno v 499. členu ZKP (2012) v povezavi s 507. členom ZKP (2012), ki določa zbiranje dokazov in raziskovanje okoliščin, ki so pomembne za ugotovitev premoženjske koristi, že v predkazenskem postopku, pri čemer lahko sodeluje z drugimi organi.

¹⁸ Podrobneje v 503. členu ZKP (2012).

¹⁹ Za področje zasega oziroma hrambe digitalne/virtualne valute v Republiki Sloveniji trenutno še vedno nimamo opredeljene ustrezne hrambe in upravljanja. Smiselno bi bilo razmisliti o ustreznih spremembi navedene uredbe.

Republike Slovenije za sodne depozite pri Banki Slovenije; vrednostni papirji so v pristojnosti Klirinško depotne družbe; motorna in druga vozila, ki se vpisujejo v register neposrednih zastavnih pravic, hranijo Finančna uprava Republike Slovenije (FURS), Ministrstvo za notranje zadeve (MNZ), Policija, Ministrstvo za javno upravo (MJU) in Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije (MORS), glede na odredbo sodišča na predlog organa, ki je izvedel ali predlagal zaseg; sodišče lahko odredi hrambo in upravljanje tudi pri zunanjem izvajalcu (gospodarska družba ali samostojni podjetnik posameznik), ki je izbran po določbah uredbe. Pristojnosti hrambe in upravljanja po ZOPNI (2011) pa so do neke mere centralizirane, saj podatke o začasnem zavarovanju in začasno zaseženem premoženju centralno vodi FURS, ki združuje evidence pristojnih organov za hrambo in upravljanje po ZOPNI (2011) ter podatke na zahtevo pošlje pristojnemu državnemu tožilcu. Centralizacija podatkov je deloma določena tudi v Zakonu o državnem tožilstvu (ZDT-1, 2011), ki v 206. členu določa strokovno-informacijski center pri Vrhovnem državnem tožilstvu Republike Slovenije (SIC), ki vodi centralno evidenco vseh zadev in zagotavlja državnim tožilem strokovno pomoč v zadevah, v katerih je bilo predlagano oziroma odrejeno začasno zavarovanje, zaseg ali odvzem predmetov in premoženjske koristi ter premoženja nezakonitega izvora, na podlagi podatkov, ki jih po uradni dolžnosti takoj po izdaji pobude, usmeritve, procesnega akta državnega tožilca in sodne odločbe pošljejo vsa državna tožilstva. Tako lahko vidimo, da na načelni ravni SIC deluje kot kontaktna točka v smislu spodbujanja in pomoči pri izvajanju mednarodnega sodelovanja med pristojnimi domačimi in tujimi organi z aktivnim posredovanjem in vzpostavitvijo neposrednih stikov. V tujini je navedeno področje različno urejeno. V Belgiji imajo tako imenovani osrednji urad za zaseg in odvzem (COSC), ki deluje v okviru urada državnega tožilstva kot posebni urad za upravljanje (AMO) in kot urad za iskanje premoženja (ARO). V Franciji imajo agencijo za upravljanje in izterjavo zaseženih sredstev (AGRASC) kot javni upravni organ. Navedena agencija deluje pod pokroviteljstvom ministrstva za pravosodje in ministrstva za proračun ter se financira sama. Tudi ta agencija opravlja naloge ARO in AMO. Glede na navedeno bi bilo smiselno v Republiki Sloveniji razmisliti o enovitem organu, ki bi opravljal naloge ARO in AMO pod pokroviteljstvom enega organa/agencije, torej bi se v zvezi s hrambo in upravljanjem predmetov in premoženja bodisi po KZ-1 (2008) v povezavi z ZKP (2012) bodisi po ZOPNI (2011) postopki v okvirju ARO (*vodenje evidence začasnega zavarovanja, začasnih odvzemov in odvzemov*) in AMO (*vodenje evidenc v zvezi s hrambo in upravljanjem*) vodili centralizirano. Tako bi imeli ena izhodna in vhodna vrata, kar bi na navedenem področju omogočilo občutno večjo preglednost.

5 Razprava

V članku smo zajeli vse dele priporočila FATF št. 30. Tako smo najprej opredelili področje proaktivnega *integriranega izvajanja FP*, kjer smo poudarili, da je mogoče odvzeti tako primarno kot sekundarno premoženje, da je mogoče izvajati integrirane FP zoper pravne in fizične osebe, da je obligatorni odvzem denarja/premoženja pri kaznivem dejanju PD ali FT. V delu priporočila št. 30, ki govori o ustreznih zakonodaji glede izvajanja integriranih FP, smo opozorili na veljavno zakonodajo za izvajanje integriranih FP po KZ-1 (2008) v povezavi z ZKP (2012), kjer smo predstavili smer začasnega zavarovanja v predlogu Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku (ZKP-N, 2016), predstavili smo razlike med specializiranimi preiskovalnimi skupinami in skupnimi preiskovalnimi skupinami ter finančnimi preiskovalnimi skupinami (FPS) po ZOPNI (2011). V delu priporočila št. 30, ki govori, da naj bi se FP izvajale vzporedno s predkazenskim postopkom, smo na podlagi statističnih podatkov ugotovili, da se FP izvajajo pri tistih kaznivih dejanjih, ki ustvarjajo premoženjsko korist, in da je policija leta 2017 izvedla za 15,1 odstotka več FP kot leto prej, čeprav od leta 2014 zaznavamo upad števila gospodarskih kaznivih dejanj. Pri kaznivem dejanju pranje denarja nam ni uspelo ugotoviti, ali se vzporedno s predkazenskim postopkom izvajajo integrirane FP, saj gre za podatke, ki niso javno dostopni. V delu priporočila št. 30, ki govori o ugotavljanju premoženjske koristi, ki izvira iz kaznivega dejanja, smo prikazali, katere zakonske določbe so na voljo pri pridobivanju podatkov, ki so pomembni za integrirane FP, katere podatke je mogoče dobiti na podlagi odredbe in katere brez odredbe, kakšna je razlika med »fiat« valuto in virtualno valuto, kjer smo predlagali razmislek o oblikovanju širše razprave z namenom ustrezne umestitve virtualne valute v slovenski pravni red. Poleg navedenega smo predstavili, katere podatke iz naslova integriranega izvajanja FP policija lahko pridobiva od Urada Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja. V delu priporočila št. 30, ki govori o tem, da bi države morale imeti pristojni organ, ki bi bedel nad zasegom, hrambo in prodajo premoženja, ki je predmet zasega, smo pojasnili, kako imamo oblikovan sistem hrambe in upravljanja začasno zaseženega in odvzetega premoženja po KZ-1 (2008) v povezavi z ZKP (2012) in kako po ZOPNI (2011), ter predlagali razmislek o ustanovitvi enovitega organa, ki bi naloge ARO in AMO opravljal pod pokroviteljstvom enega organa/agencije. Na podlagi navedenega lahko ugotovimo, da v Republiki Sloveniji izpolnjujemo veliko večino zahtev, ki jih navaja priporočilo FATF št. 30, z izjemo, da nimamo centralnega organa, ki bi bedel nad zasegom, hrambo in ne nazadnje prodajo takega začasnega ali trajno odvzetega premoženja (FATF Recommendations, 2012). Imamo pa v Republiki Sloveniji vzpostavljen decentralizirani sistem bedenja nad premoženjem, ki je v pristojnosti posameznih

državnih organov. To ni imelo vpliva na morebitno znižanje ocene ocenjevalcev odbora Moneyval v povezavi z navedenim priporočilom št. 30. Še več, evalvatorji so ugotovili, da policija izvaja integrirane FP v predkazenskem postopku pri kaznivih dejanjih, ki ustvarjajo premoženjsko korist; da imamo pri kaznivem dejanju pranje denarja ali financiranje terorizma opredeljeno, da se denar in premoženje, ki je bilo pridobljeno z eno izmed izvršitvenih oblik, obvezno odvzame, da so bili tovrstni obligatorni odvzemi pri kaznivem dejanju v praksi večkrat že izvedeni. Vse navedeno je vplivalo na to, da je Republika Slovenija od ocenjevalcev Sveta Evrope oziroma odbora Moneyval za priporočilo št. 30 prejela najvišjo oceno, to je »C«²⁰ oziroma »skladno«. Na podlagi tega članka lahko ugotovimo dvoje. Prvi sklep je tehnična oziroma zakonodajna raven. Tukaj je Republika Slovenija naredila velik korak naprej, saj je kaznivo dejanje pranja denarja opredeljeno v skladu z mednarodnimi standardi, prav tako je sprejela številne ukrepe, v zvezi s katerimi je v Resoluciji o dolgoročnem razvojnem programu policije do leta 2025 zapisano, da med drugim ostaja prednostna naloga policije sprejemanje ukrepov na področju preprečevanja in preiskovanja pranja denarja v skladu z državnim akcijskim načrtom in priporočili odbora Moneyval. Drugi sklep temelji na učinkovitosti odvzema premoženjske koristi na področju boja proti pranju denarja. Od osamosvojitve Slovenije do leta 2000 skorajda ni bilo sodb na področju pranja denarja, v zadnjih osmih letih pa se je njihovo število izjemno povečalo, saj so sodišča izrekla 65 obsodilnih sodb. Leta 2010 je bil ustanovljen Nacionalni preiskovalni urad za preiskovanje najtežjih oblik kaznivih dejanj, ki krepi izvajanje FP. Republika Slovenija je leta 2011 ustanovila tudi Specializirano državno tožilstvo za pregon najtežjih oblik kaznivih dejanj – tudi pranja denarja oziroma financiranja terorizma. Učinkovitost je po oceni presojevalcev vidna tudi na ravni policijskih uprav in policijskih postaj, saj se integrirane FP izvajajo tudi na tej ravni. Čeprav priporočilo FATF (2012) št. 30 svetuje specializirane enote za izvajanje FP, saj naj bi se tako povečala učinkovitost, je Republika Slovenija »za zdaj« izbrala drugo pot, in sicer je področje izvajanja FP prepuščeno preiskovalcem kaznivih dejanj – kriminalistom, kar pomeni, da poleg preiskovanja kaznivega dejanja vzporedno izvajajo še integrirane FP. Tako so preiskovalci bolj vpeti v sam potek izvajanja FP. Kljub temu da Republika Slovenija nima specializirane enote za izvajanje FP, to ne vpliva na končno oceno odbora Moneyval.

²⁰ Ocene odbora Moneyval so: C – skladno; LC – večinoma skladno; PC – delno skladno in NC – ni skladno (FATF Methodology, 2013: 13).

Literatura

1. Baselska načela za usmerjanje bančnih nadzornikov. (2014). *Vodnik po bančnem nadzoru*. Pridobljeno na <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssmguidebankingsupervision201411.sl.pdf>
2. Bele, I. in Šepec, M. (2011). *Praktikum za kazensko materialno pravo*. Nova Gorica: Evropska pravna fakulteta.
3. Council of Europe. (2017). *Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures Slovenia. Fifth round mutual evaluation report*. Pridobljeno na <https://rm.coe.int/moneyval-moneyval-2017-2-5th-round-mutual-evaluation-of-slovenia/16807358f8>
4. Dahan, F. (2000). *Central and Eastern Europe, anti money laundering guide*. London: CCH Editions Ltd.
5. Deisinger, M. (2017). *Kazenski zakonik 2017. Posebni del s komentarjem, sodno prakso in literaturo*. Maribor: Poslovna založba MB.
6. Financial Action Task Force Methodology (FATF Methodology). (2013). *Methodology for assessing compliance with the FATF recommendations and the effectiveness of AML/CFT systems*. Pridobljeno na <http://www.fatf-gafi.org/publications/mutualevaluations/documents/fatf-methodology.html>
7. Financial Action Task Force Recommendations (FATF Recommendations). (2012). *International standards on combating money laundering and the financing of terrorism & proliferation*. Pridobljeno na <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>
8. Financial Action Task Force Report (FATF Report). (2012). *Operational issues financial investigations guidance*. Pridobljeno na http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Operational%20Issues_Financial%20investigations%20Guidance.pdf
9. Fišer, Z. in Jakulin, V. (2002). *Zakon o kazenskem postopku z uvodnim komentarjem*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
10. Hočevar, Š. V. (2007). *Pranje denarja učinkovito odkrivanje in preprečevanje*. Ljubljana: GV Založba.
11. Japelj, B. (2018). Kriminaliteta v Sloveniji leta 2017. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 69(2), 67–98.
12. Kazenski zakonik (KZ-1). (2008). *Uradni list RS*, (55/08).
13. Konvencija Združenih narodov zoper nezakonit promet z mamili in psihoaktivnimi snovmi. (1988). *Ukaz o razglasitvi Zakona o ratifikaciji Konvencije Združenih narodov zoper nezakonit promet mamil in psihotropnih snovi*. Pridobljeno na http://www.mp.gov.si/fileadmin/mp.gov.si/pageuploads/mp.gov.si/PDF/Mednarodne_pogodbe/Original/63-1990-014.pdf
14. MNZ, Policija. (2009). *Poročilo o delu policije za leto 2008*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije. Pridobljeno na <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2008.pdf>
15. MNZ, Policija. (2010). *Poročilo o delu policije za leto 2009*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije. Pridobljeno na <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2009.pdf>
16. MNZ, Policija. (2011). *Poročilo o delu policije za leto 2010*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije. Pridobljeno na <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2010.pdf>
17. MNZ, Policija. (2012). *Poročilo o delu policije za leto 2011*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije. Pridobljeno na <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2011.pdf>
18. MNZ, Policija. (2013). *Poročilo o delu policije za leto 2012*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije. Pridobljeno na <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2012.pdf>
19. MNZ, Policija. (2014). *Poročilo o delu policije za 2013*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije. Pridobljeno na <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2013.pdf>
20. MNZ, Policija. (2015). *Poročilo o delu policije za 2014*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije. Pridobljeno na <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2014.pdf>
21. MNZ, Policija. (2016). *Poročilo o delu policije za 2015*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije. Pridobljeno na <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2015.pdf>
22. MNZ, Policija. (2017). *Poročilo o delu policije za 2016*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije. Pridobljeno na <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2016.pdf>
23. MNZ, Policija. (2018). *Poročilo o delu policije za 2017*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije. Pridobljeno na <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2017.pdf>
24. Pheijffer, M. (2000). *Financial investigation and crime money, Cross-border crime in a changing Europe*. Tilburg: Tilburg University.
25. *Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku (ZKP-N)*. (2016). Pridobljeno na <https://e-uprava.gov.si/drzava-in-druzba/e-demokracija/predlogi-predpisov/predlog-predpisa.html?id=9837>
26. Rider, B. in Ashe, M. (1997). *International tracing of assets*. Harlow: FT Law and Tax.
27. Uredba o postopku upravljanja z zaseženimi predmeti, premoženjem in varščinami. (2002, 2007, 2012). *Uradni list RS*, (22/02, 08/07, 102/12).
28. Zakon o državnem tožilstvu (ZDT-1). (2011). *Uradni list RS*, (58/11).
29. Zakon o finančni upravi (ZFU). (2014). *Uradni list RS*, (25/14).
30. Zakon o kazenskem postopku (ZKP). (2012). *Uradni list RS*, (32/12).
31. Zakon o odgovornosti pravnih oseb za kaznivo dejanje (ZOPOKD). (2004). *Uradni list RS*, (98/04).
32. Zakon o plačilnih storitvah, storitvah izdajanja elektronskega denarja in plačilnih sistemih (ZPlaSSIED). (2018). *Uradni list RS*, (9/18).
33. Zakon o odvzemu premoženja nezakonitega izvora (ZOPNI). (2011). *Uradni list RS*, (53/18).
34. Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma (ZPPDFT-1). (2016). *Uradni list RS*, (68/16).

Where is the Republic of Slovenia when Discussing Conducting Financial Investigations in Pre-Trial Procedures and Compliance with Recommendation no. 30 of the Financial Action Task Force?

Bojan Geršak, Ph.D., Economic Crime Division, Criminal Police Directorate, Police, Slovenia. E-mail: bojangersak@gmail.com

The paper consists of three sections. In the first, the Financial Action Task Force (FATF) is discussed as the most important international body specialising in combatting money laundering and terrorist financing, and their 40 recommendations are presented. Emphasis is given to Recommendation No. 30, which deals with the conduct of financial investigations of money laundering and financial terrorism. The second section addresses police measures in the collection of evidence and investigation of circumstances relevant to the determination of the proceeds and consequently the initiation or the conduct of a financial investigation. It focuses on cases of criminal offenses generating material gain with an emphasis on money laundering and financial terrorism in relation to law enforcement authorities and its regulation in the direction of the police when conducting a financial investigation. In the final section, the conduct of the financial investigation according to the provisions of the Criminal Procedure Act (2012) and Criminal code (2008) is presented with the aim of a more efficient deprivation of the property benefit. Specifically, the introduction, course, and conclusion of the financial investigation in pre-trial procedure against the recipient of the proceeds, by means of temporary securing the proceeds are presented. The red thread of the entire process of conducting a financial investigation under the Criminal Procedure Act in relation to the Criminal Code is Recommendation no. 30. There is no special authority/agency in the Republic of Slovenia that would focus on the seizure, safekeeping, and sale of assets that are the subject of seizure within the framework of the conduct of financial investigations. Despite the decentralised nature of the field, the Council of Europe and Moneyval Committee gave Slovenia the highest grade 'C' in relation to FATF Recommendation no. 30, with which it recognised a seemingly regulated field of conducting financial investigations.

Keywords: financial investigation, criminal offence, money laundering, Criminal Procedure Act, Police, office of the prosecutor

UDC: 343.13:343.37